

חפירות בקיבוץ אייל – 2012

מחצבות, קירות ומערה מהתקופה העות'מאנית

גדעון סולימני

החפירה (רשיון B-386/2012) נערכה במימון חברת הריבוע הכחול ובראשותו של גדעון סולימני מטעם חברת י.ג. ארכיאולוגיה חוזית בע"מ ובחסות המכון למקרא ולעתיקות ע"ש נלסון גליק בע"מ. מדידות וצילומים נעשו על ידי סרגי אלון.

איור 2. מפת איתור.

שטח A

נחשפה מחצבת אבן עתיקה (לוקוס 100; 3.5×3.5 מ'; איורים 1 ו-3), שבה ניכרים תשלילי האבנים שנחצבו ותעלות חציבה בקרקעית הסלע. המחצבה נמצאה מכוסה במילוי אדמה מודרני, ללא ממצא.

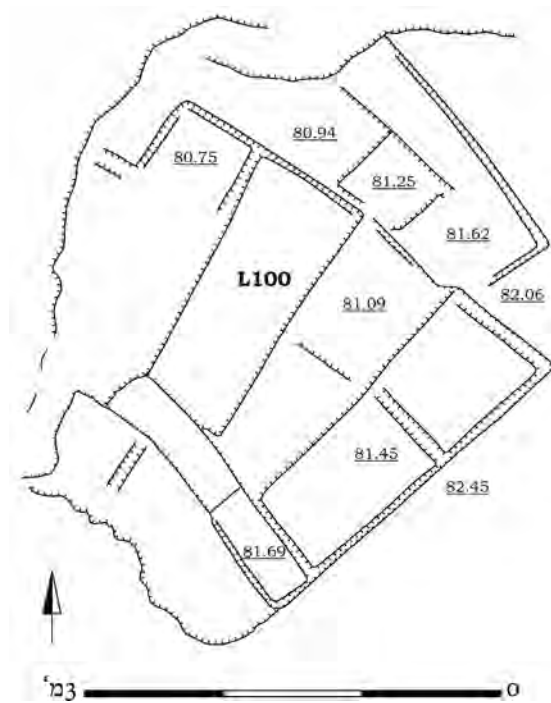

איור 3. שטח A, מבט למזרח.

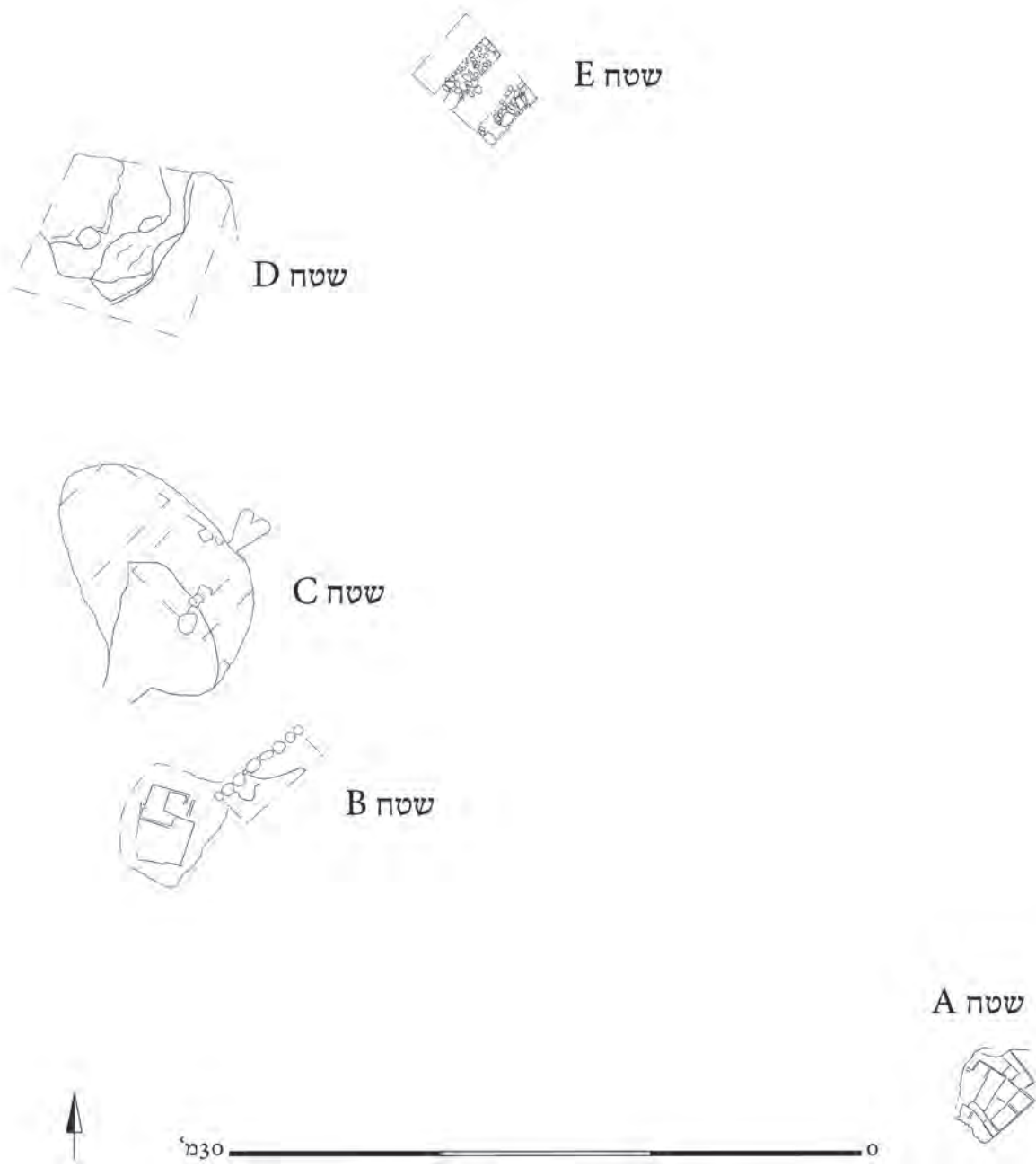
מבוא

בחודש מרץ 2012 נערכה חפירת הצלה מדרום לקיבוץ אייל (נ"צ רי"ח 380-360/679280-198240; איורים 2 ו-4). על גבעה (80 מ' מעפה"י) נחפרו חמישה שטחי חפירה (E-A), ונחשפו בהם מחצבות אבן עתיקות, קירות טרסה, גדרות ומערת מגורים מן התקופה העות'מאנית.

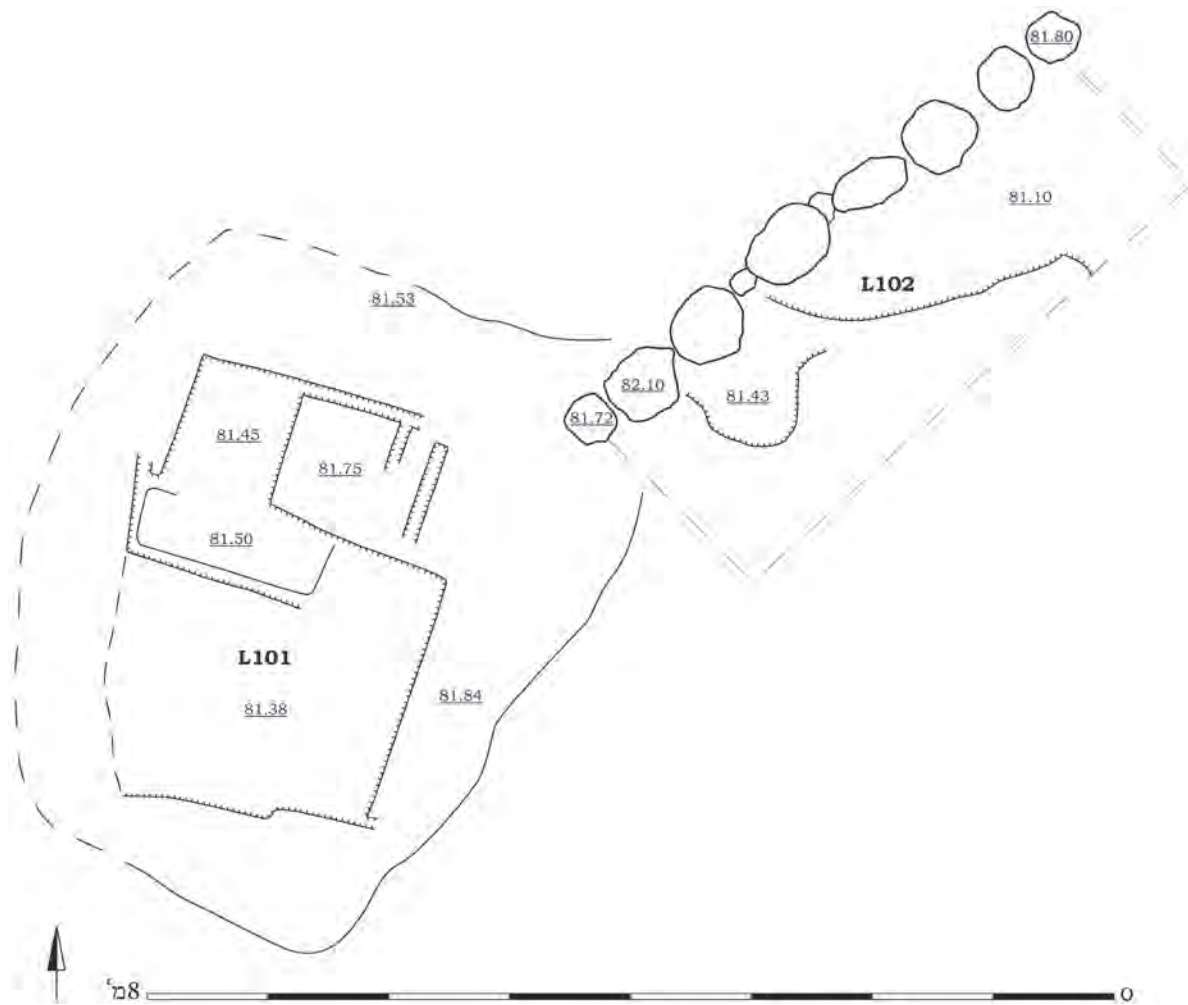
החפירה

איור 1. שטח A.

איור 4. תוכנית כללית של האתר.

איור 5. שטח B.

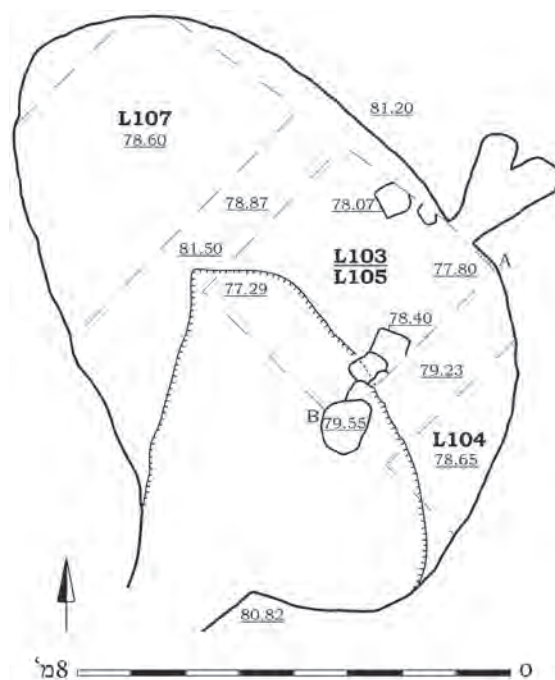
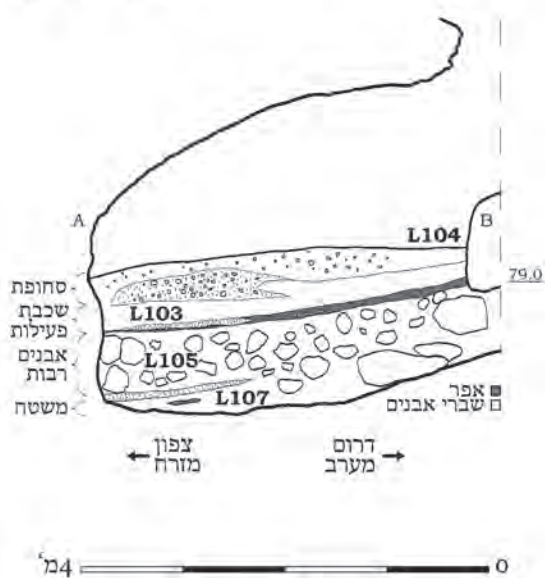

איור 6. שטח B, מבט למזרח.

שטח B

נחשפו מחצבה וקיר טרסה (איורים 5 ו-6). בקרקעית המחצבה (לוקוס 101; כ-3 × 3 מ') ניכרים תשלילי האבנים שנחצבו ותעלות חציבה. המחצבה נמצאה מכוסה באדמת סחף מודרנית ללא ממצא. קיר הטרסה (לוקוס 102) נחפר לאורך 4 מ'. הקיר בנוי משורה יחידה של אבני גוויל גדולות לגובה נדבך אחד. מצדו הדרומי של הקיר נמצא מילוי של אדמה חומה מעורבת באבנים קטנות, ללא ממצא. הקיר נמשך מעל המחצבה ומאוחר לה.

חתך (A-B)

איור 7. שטח C: תוכנית וחתך של המערה.

איור 9. מבט כללי של הטבון בשטח C.

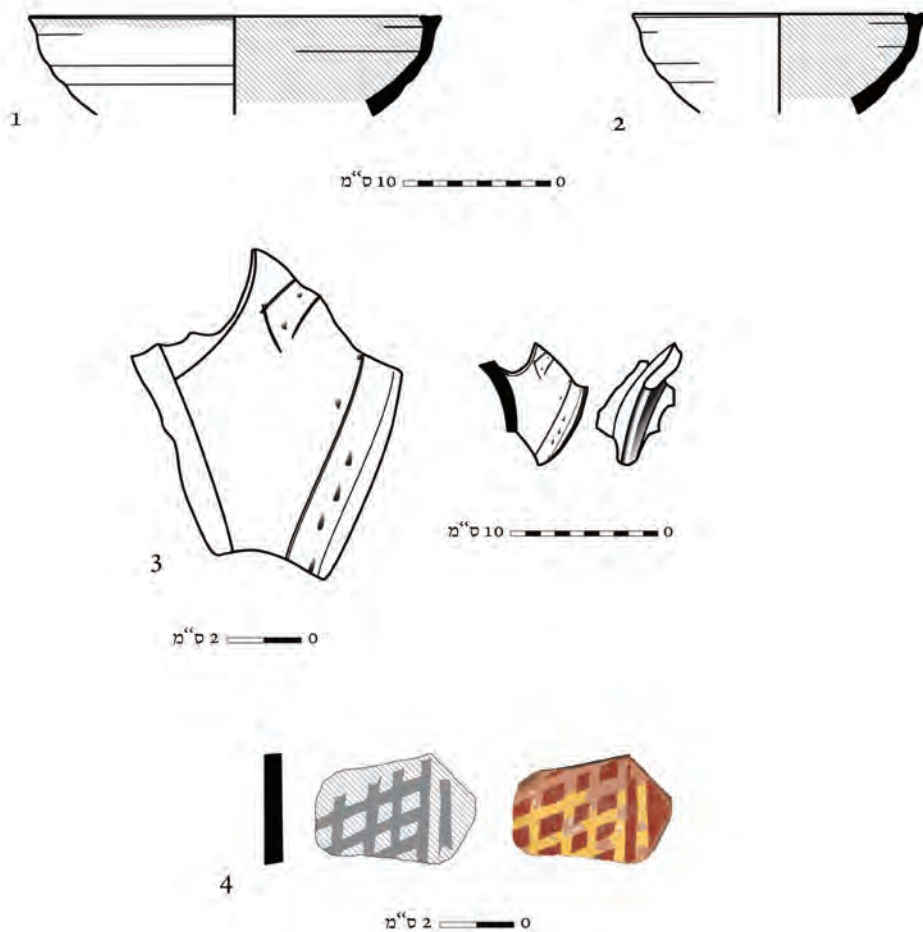

איור 8. שטח C, מבט כללי לצפון-מזרח, חתך החפירה ותקרה ממוטטת.

אבנים גדולות ובנוניות (לוקוסים 107), שנועד לפלס את פני הסלע של המערה לקראת התקנתה. בתוך רובד האבנים נמצא מעין מפלס אפר (לוקוס 105), ככל הנראה שריד של מפלס חיים מוקדם יותר שגם בו הייתה פעילות של שריפה ובישול. ממצא כלי החרס משני מפלסי החיים (איור 10) כלל קערות מזוגגות בצבע ירוק (מס' 1, 2), ידית קנקן (מס' 3) ושבר מזוגג חום כהה עם פסים בצבע צהוב (מס' 4), שזמנם התקופה העות'מאנית. נראה כי המערה הייתה בשימוש עונתי של רועים וחקלאים בתקופה זו.

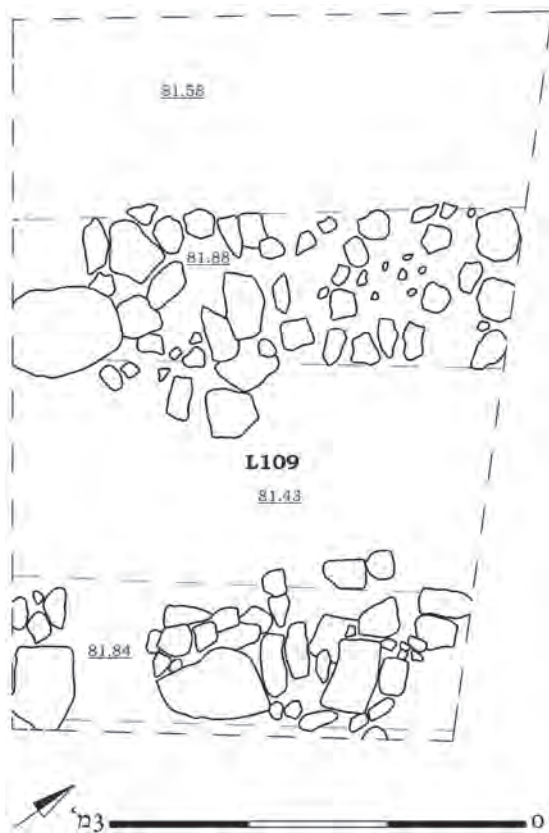
שטח C

נוקתה מערה טבעית גדולה בעלת תוכנית לא רגולרית (לוקוסים 103-105, 107; כ-15 מ' אורך, כ-6 מ' רוחב; איורים 7-9), שתקרתה התמוטטה במרכז ולצד הדופן המערבית. נפתחו שלושה ריבועי חפירה. בריבוע המרכזי נחשפה מתחת לשכבה של אדמת סחף (לוקוס 104) רצפת עפר מכוסה באפר (לוקוס 103), שמקורו בטבון (0.8 מ' קוטר) שהוקם על הרצפה. הרצפה הותקנה על מילוי של

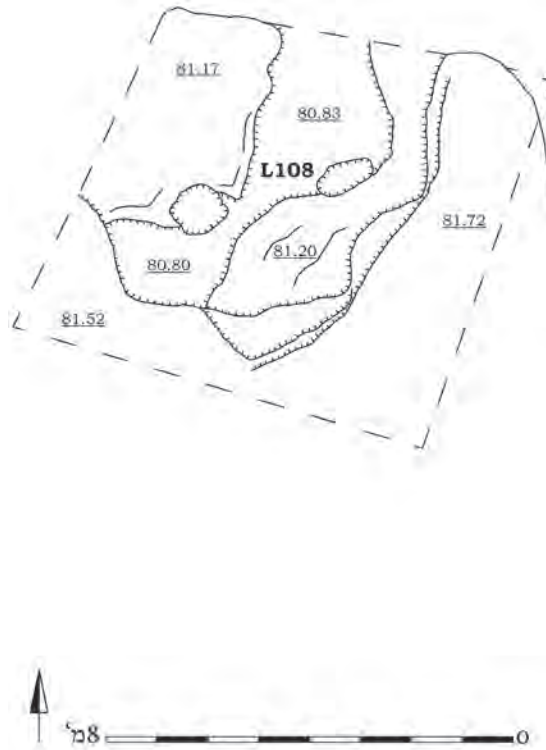

איור 10. כלי חרס משטח C.

מס'	הכלי	לוקוס	מס' רישום	תיאור
1	קערה	103	-	זיגוג בצבע ירוק
2	קערה	103	1003	זיגוג בצבע ירוק
3	קנקן	105	1005	ידית
4	?	105	1005	זיגוג חום כהה עם פסים בצבע צהוב

איור 13. שטח E.

איור 11. שטח D.

איור 14. שטח E, מבט לצפון-מזרח.

איור 12. שטח D, מבט לצפון-מערב.

שטח E

נפתח ריבוע חפירה (לוקוס 109; 4×4 מ'; איורים 13 ו-14), שבו נחשפו שני קירות (0.8 מ' רוחב) מקבילים, המושתתים על הסלע. הקירות בנויים מאבני גויל בנוניות וגדולות שהשתמרו לגובה נדבך אחד. נראה כי הקירות שימשו כגדרות לציון חלוקת שטחים, ונבנו על ידי הכפריים במהלך מאה השנים האחרונות.

שטח D

נחפר מחשוף סלע טבעי (לוקוס 108; 5×5 מ'; איורים 11 ו-12). התברר כי המחשוף נוצר מהתמוטטות תקרת סלע. המחשוף נמצא מכוסה באדמת סחף ללא ממצא.

סיכום

השרידים שנתגלו בשטחים השונים הם כולם עדות לפעילות חוץ ישובית: מחצבות אבן, קירות טרסה, גדרות ומערת מגורים עונתית ששימשה רועים. אפשר היה לתארך רק את מפלסי החיים במערה, ושניהם מעידים על השימוש בה בתקופה העות'מאנית.